

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Kraków, 30 sierpnia 2014 r.

Opinia dotycząca
regionalnej wytwórczości Pana Mieczysława Guziaka
w zakresie kożusznictwa

Wydział Historyczny

Instytut Etnologii

i Antropologii Kulturowej

Mieczysław Guziak to jeden z najbardziej znanych obecnie kuśnierzy podhalańskich, który zajmuje się wyrobem tradycyjnych góralskich serdaków, kożuchów, czapek a także stylizowanych na ludową modłę okryć zimowych. Jego wyroby cieszą się dużą popularnością i uznaniem wśród podhalańskich klientów, którzy cenią zarówno wysoką jakość surowców, perfekcyjny krój, walory estetyczne – w tym zastosowanie w dekoracji tradycyjnych form zdobniczych. Swoją warsztat kuśnierski prowadzi w stolicy Podhala w Nowym Targu – mieście, które jest zarazem głównym ośrodkiem podhalańskiego kożusznictwa.

Charakterystyka regionalnych wyrobów kuśnierskich

Mieczysław Guziak przygodę z kuśnierstwem rozpoczął w latach 70. XX wieku. Po ukończeniu Liceum Ekonomicznego w Nowym Targu i zdaniu egzaminu dojrzałości postanowił, że kształcić się będzie dalej w zawodzie kuśnierskim. W 1974 roku rozpoczął praktykę w zakresie garbarstwa i kuśnierstwa w nowotarskim zakładzie Władysława Burdyna. Po trzech latach nauki i terminowania pomyślnie zdał trzy egzaminy mistrzowskie: kuśnierski, garbarski i kożuszkarski. W 1986 roku założył własny zakład kuśnierski. Początkowo produkował damskie i męskie kożuchy dla miejskich odbiorców. Były wśród nich nawiązujące do regionalnego kożusznictwa okrycia z dużymi barankowymi kołnierzami, jak i klasyczne kożuchy zimowe. Sporadycznie wykonywał tradycyjną garderobę. Pod koniec lat 90. XX stulecia, coraz częściej zaczął sięgać do wzorów podhalańskiego kożusznictwa, podejmując współpracę z uznaną nowotarską hafciarką Władysławą Kałafut, która sztukę hafciarskiej dekoracji przejęła od swej mamy Zofii Zientarowej – jednej z najśłynniejszych podhalańskich hafciarek. Mieczysław Guziak wychowany w środowisku góralskim od początku świetnie orientował się w kanonach podhalańskiego zdobnictwa związanego z wyrobem kożuchowych okryć. Wyniesiona z domu kompetencja kulturowa oraz wcześniejsze, wieloletnie doświadczenie

ul. Gołębia 9

PL 31-007 Kraków

tel. +48 12 663 15 32

fax +48 12 663 15 31

etnouj@iphils.uj.edu.pl

www.etnologia.uj.edu.pl

związane z prowadzeniem zakładu kuśnierskiego sprawiły, że szybko rozwinął i opanował kunszt w zakresie wyrobu tradycyjnych okryć.

Obecnie w swym zakładzie JAHEX Mieczysław Guziak wykonuje następujące elementy tradycyjnego ubioru góralskiego

- **serdaki** - (krótkie kożuszki bez rękawów) szyte z farbowanych na brązowo skór owczych. Wzdłuż brzegów obszyte są czarną lamówką wykonaną z barankowej, najczęściej karakułowej skórki. Nad lamówką biegną charakterystyczne aplikacje z czerwonej safianowej skórki, które wzbogacone są tzw. *cyroniem* (tj. sznureczkiem zrobionym wąskim rzemykiem z koziej skórki w kolorze zielonym) oraz tzw. *krokiewką* (ozdobny ornament wykonany haftem krzyżykowym). Na plecach, poniżej karku znajduje się charakterystyczny motyw zdobniczy wycięty z czerwonej safianowej skórki (tzw. *sercówka* lub *cebula*), który obwiedziony jest *irchowaniem* wykonanym czarną lacetą. Całość dopełnia ręczny haft w postaci geometrycznych oraz roślinnych wzorów. Są to najczęściej skromne, rzędowe hafty biegnące wzdłuż safianowych aplikacji. Do najbardziej charakterystycznych elementów tworzących hafciarski ornament należą tzw. „bąble” – tj. kółeczka otoczone zielonymi listkami (w przypadku męskich serdaków), oraz drobne kwiatuszki bazujące najczęściej na motywach lilii oraz lilii – złotogłów (na damskich okryciach).

- **brązowe kożuchy** - krótkie kożuchy wykonane z farbowanych na brązowo skór owczych (obecnie pojawiają się różne odcienie brązu i czerwieni). Wzdłuż brzegów i rękawów lamowane są czarnym barankiem karakułowym, który wzbogacony jest pasmowym haftem krzyżykowym w postaci tzw. *krokiewki*. W zależności od upodobań klienta, oprócz czarnej *krokiewki* wzdłuż lamówki karakułowej naszywane są pasmowe aplikacje z czerwonej safianowej skórki. Damskie góralskie kożuchy różnią się od męskich bardziej rozbudowaną dekoracją. Ozdabiane są ręcznym kolorowym haftem o motywach roślinno-kwiatowych. Zdobnictwo w tym przypadku nawiązuje do dekoracji hafciarskiej występującej na serdakach.

- **fiokierki**, zwane inaczej *biskupkami* - zimowe męskie czapki, szyte z farbowanych na brązowo skórek owczych. Posiadają koliste denko, ozdobione haftowanymi taśmami (*krokiewka*), które dzielą denko na cztery części. Wokół brzegów *fiokierki* obwiedzione są lamówką z karakułowej skórki.

- **staroświeckie kożuchy tzw. białcańskie** - kożuchy szyte z wyprawionych na biało skór owczych, wzorowane na okryciach noszonych na Podhalu w dawnych wiekach. Kożuchy te zarzucono pod koniec XIX stulecia. Dzięki współczesnym podhalańskim kuśnierzom powróciły one na nowo do ubioru góralskiego. Mieczysław Guziak nawiązując do dawnych modeli wprowadza własne modyfikacje głównie w zakresie kroju, kolorystyki i zdobnictwa. W ten sposób powstają niezwykle gustowne, oryginalne kożuchy.

- **staroświeckie kożuchy orawskie** - kożuchy szyte z farbowanych na brązowo skór owczych, bogato zdobione aplikacją z białej i czerwonej skórki. Tego typu okrycia noszone były jeszcze do początków XX wieku na Orawie. Mieczysław Guziak wzorując

się na okazach muzealnych pochodzących z Orawskiego Parku Etnograficznego postanowił odtworzyć dawne orawskie kozuchy, które znalazły uznanie wśród klientów z Orawy.

Wzory do swych regionalnych wyrobów Mieczysław Guziak czerpie głównie z zastanej tradycji, tej dawnej jak i współczesnej (przechowywane i noszone do tej pory przez górali serdaki i kozuchy). Ale, co istotne sięga też do zarzuconych już elementów góralskiej garderoby, korzystając z obiektów zdeponowanych w podhalańskich placówkach muzealnych. Przykładem znamiennym mogą być wspomniane kozuchy *białcańskie*, czy też bogato zdobione kozuchy orawskie, typowe dla sąsiadującej z Podhalem Orawy. Na uwagę zasługuje fakt, że odwołując się do ukształtowanych przez tradycję form, Mieczysław Guziak w sposób twórczy rozwija zastane wzornictwo, komponując nowe rozwiązania w zakresie form zdobniczych. Odważnie, a zarazem z dużym wyczuciem eksperymentuje także w zakresie kroju i kolorystyki. W ten sposób powstają niezwykle gustowne, stylizowane na podhalańską modłę kozuchy. Ich oryginalny styl podkreślają piękne zdobienia w postaci kolorowych haftów - w przypadku kobiecych okryć, oraz misternie wykonane aplikacje z safianowej skórki stosowane do dekoracji męskich kozuchów. Tego typu stylizowane na ludowo kozuchy cieszą się wielkim uznaniem wśród klientów, zarówno miejscowych górali jak i miejskich odbiorców.

Wystawy i prezentacje.

Mieczysław Guziak ma już na swoim koncie kilkanaście wystaw zarówno w kraju, jak i za granicą. Prezentował swe wyroby m.in. podczas wystaw w zaprzyjaźnionych z Nowym Targiem miastach partnerskich, w Radevormwald (Niemcy) oraz w Kieżmarku (Słowacja). Jego góralskie kozuchy, serdaki, czapki prezentowane były wielokrotnie na Podhalu przy okazji regionalnych uroczystości, festiwali folklorystycznych, festynów organizowanych przez miejscowe placówki i ośrodki kultury. Jako uznany kuśnierz, kontynuujący tradycyjne rzemiosło brał udział w polsko-słowackim projekcie, dedykowanym strojom ludowym. Do najważniejszych autorskich wystaw i pokazów należy zaliczyć następujące wydarzenia:

- 2011 – Kieżmark, Słowacja. Plenerowa prezentacja tradycyjnych kozuchów i serdaków oraz stylizowanych na ludową modłę zimowych okryć w ramach polsko-słowackiego projektu: „Transgraniczna podróż z Nowego Targu do Kieżmarku śladami stroju ludowego.
- 2011 – Nowy Targ, Miejski Ośrodek Kultury. Prezentacja kozuchów i serdaków w ramach Jarmarku Podhalańskiego.
- 2012 – Nowy Targ, Sala widowiskowa Państwowej Szkoły Muzycznej. Ekspozycja tradycyjnych serdaków i kozuchów podhalańskich podczas promocji książki pt. *Stroje ludowe pogranicza polsko-słowackiego*, autorstwa S. Trebuni- Staszela i J. Olejnika.
- 2013 – Kościelisko, Gminny Ośrodek Kultury Regionalnej. Wystawa kozuchów, serdaków, skór i pantofli regionalnych.

- 2014 – Bukowina Tatrzańska, Bukowiańskie Centrum Kultury „Dom Ludowy”. Wystawa autorska w ramach ogólnopolskiego konkursu gawędziarzy, instrumentalistów i śpiewaków ludowych „Sabałowe Bajania”.

Najważniejsze nagrody i wyróżnienia.

- Złota Odznaka Honorowa Izby Rzemieślniczej w Nowym Sączu- „Za zasługi w rzemiośle” nadano w 2000 roku. Honorowa Odznaka Rzemiosła- przyznał Związek Rzemiosła Polskiego w 2003 roku.
- Srebrny Medal im. Jana Kilińskiego- przyznał Związek Rzemiosła Polskiego w 2007 roku.
- Dyplom przyznany przez Jana Włostowskiego Prezesa Fundacji Cepelia Polska Sztuka i Rękodzieło w Warszawie za szczególny wkład w rozwój sztuki ludowej i rękodzieła artystycznego oraz promocję tego, co najpiękniejsze i najbardziej wartościowe w tej twórczości. Warszawa-Kraków sierpień 2008 r.
- Złoty medal od Cepelia Polska Sztuka i Rękodzieło 60 lat troski o ginące piękno w 2009 r.
- Medal za zasługi na rzecz polskiej kultury rodzimej – Polska Sztuka i Rękodzieło Warszawa 2011 r.
- Tytuł Mały Przedsiębiorca Ziem Górskich przyznany przez Stowarzyszenie Koalicja Marek Ziem Górskich w uznaniu wyjątkowych zasług dla rozwoju promocji regionów górskich. Żywiec 14.04.2012r.

Pragnę dodać, że Mieczysław Guziak jest osobą, która chętnie angażuje się w życie społeczne i kulturalne swej lokalnej społeczności. Wspiera m.in. działalność dziecięcego zespołu góralskiego „Mali Śwarni”, który od 30 lat istnieje w Nowym Targu. Związany jest także z podhalańskim ruchem regionalnym. Przez 24 lata był aktywnym członkiem Zarządu Cechu Skórczanego w Nowym Targu pełniąc sumiennie przez wiele lat funkcję skarbnika. Pracował także w komisji egzaminacyjnej weryfikującej umiejętności kandydatów przystępujących do egzaminu czeladniczego i mistrzowskiego w zakresie: kuśnierstwo, garbarstwo, kozusznictwo.

Przedstawione powyżej dokonania Pana Mieczysława Guziaka w zakresie zachowania i rozwijania podhalańskiego kozusznictwa zasługują niewątpliwie na uwagę i wielkie uznanie. Wierność tradycji, kunszt zdobniczy, precyzja wykonania, estetyka, wysoka jakość surowców to cechy, które wyróżniają warsztat twórczy nowotarskiego kuśnierza, nadając jednocześnie wytwarzanym przez niego okryciom oryginalny, góralski styl. Dlatego gorąco popieram Jego starania o włączenie w poczet członków Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Pragnę podkreślić, że prowadzona przez Pana Mieczysława Guziaka działalność kuśnierska wpisuje się w najpiękniejsze tradycje podhalańskiego kozusznictwa i co istotne, przyczynia się niemało do zachowania żywotności tradycyjnego stroju w tym regionie.

Dr Stanisława Trebunia-Staszal

Stanisława Trebunia-Staszal